

ZDROJE AUTORITY U ZAČÍNAJÍCÍCH UČITELŮ

SOURCES OF AUTHORITY OF BEGINNING TEACHERS

Václav Vydra

Klíčová slova: *autorita učitele, kázeň, moc, zdroje autority, začínající učitelé*

Keywords: *teacher's authority, discipline, power, sources of authority, beginning teachers*

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je popsat výsledky kvalitativního výzkumného šetření u začínajících učitelů českého jazyka na druhém stupni základní školy. Výzkum se zabýval tématem autority začínajících učitelů, konkrétně, jaké zdroje své vlastní autority vnímají. Cílem šetření bylo odpovědět na výzkumnou otázku: „Jak začínající učitelé vnímají zdroje své autority?“. Výsledky výzkumného šetření jsou součástí rozsáhlejších výsledků výzkumu autority u začínajících učitelů v diplomové práci autora příspěvku (Vydra, 2019).

Teoretická východiska v ČJ

Autorita je vnímána jako asymetrický vztah učitele a žáka, v němž jsou předávány normy a hodnoty (Vlčková et al., 2015). Tento vztah je založen na moci, která je mezi oběma aktéry legitimizována, je tedy oběma aktéry přijímána na základě předchozí domluvy. Jakým způsobem bude vztah řízen, vychází z učitelových zkušeností s jeho vlastní kázní či ukázněním v nižší pozici asymetrického vztahu převážně z dětství. Kázeň je vnímána jako vědomé dodržování zadaných norem. Tyto normy jsou pak formulovány jako požadavek na chování žáků.

Metodologie v ČJ

Pro zjištění vnímání začínajícího učitele byl zvolen kvalitativní přístup. Data byla sbírána skrze hloubkové nestrukturované rozhovory, které byly u začínajících učitelů pořizovány opakovaně. Začínající učitelky měly méně než dva roky praxe. Rozhovory byly doslovně přepsány a následně analyzovány

skrze metodu tematické analýzy (Braun & Clark, 2006). Výsledkem analýzy byla opakující se témata, na jejichž základě vzniklo pět kategorií s dalšími podkategoriemi, z nichž jedna je popisována v tomto příspěvku. Tato kategorie popisuje model zdroje autority o třech úrovních.

Závěry v ČJ

První úroveň modelu popisuje motivaci vnímanou učiteli jako všudypřítomnou, kterou získávali jako děti ve svém vztahu s rodiči. Druhá úroveň popisuje pravidla, dle kterých učitelé organizují své vztahy. Pravidla se snaží aplikovat v souladu s jejich motivací. Od vztahových pravidel odvozují představu o jejich vztahu s žáky. Třetí úroveň popisuje prožívání učitelů, kteří na nesoulad chování žáků s jejich představou reagují neklidem až vztekem a na soulad reagují klidem. Na základě klidu/vzteku učitelé hodnotí svoji úspěšnost a říkají, zdali autoritu u žáků mají, nebo nemají.

Souhrn příspěvku v AJ

Text describes how beginning teachers perceive the sources of their own authority. These are results of qualitative research. Repeated in-depth non-structured interviews were conducted with beginning teachers. The interviews were analysed through thematic analysis (Braun & Clark, 2006). Beginning teachers describes discipline gained in their relationship with their parents as a source of their authority. They demand this discipline from pupils and base their authority on it then. The source of authority is described as a three-level model. The first level contains motivation to the relationship rules. Relationship rules are described in the second level. The third level describes how beginning teachers experience negotiating their authority with pupils. Experiencing influences the result of which is authority being acquired and lost again.

Bibliografie

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Vlčková, K., Lojďová, K., Lukas, J., Mareš, J., Šalamounová, Z., Kohoutek, T., et al. (2015). *Z posluchárny za katedru: mocenské vztahy ve výuce studentů učitelství*. Brno: Masarykova univerzita.
- Vydra, V. (2019). *Jak začínající učitelé vnímají svoji autoritu. Využití metody čistého jazyka pro výzkum myšlení začínajících učitelů* (diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z <https://is.muni.cz/th/v3rwi/>